

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Gözünden Yapay Zekâ Teknolojileri*

Dilek Yıldırım Bilgen*, Efecan Karagöl**

Makale Geliş Tarihi:21/12/2024

Makale Kabul Tarihi:22/04/2025

DOI: 10.35675/befdergi.1605113

Öz

Günümüz eğitim sisteminde yapay zekâ teknolojilerinin hızla yaygınlaşması, öğretmenlerin bu teknolojilere yönelik algılarının ve yaklaşımlarının araştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu araştırma, Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâ teknolojilerine yönelik görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada nitel yaklaşım benimsenmiş ve olgubilim deseni kullanılmıştır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla 22 öğretmen adayından toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bulgular, öğretmen adaylarının yapay zekâ teknolojilerini hem eğitimde verimliliği artıran ve öğrenme süreçlerini destekleyen bir fırsat hem de mesleki tehditler ve sosyo-ekonomik endişeler barındıran bir risk olarak değerlendirdiklerini ortaya koymuştur. Katılımcıların görüşleri, yapay zekânın bireyselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunma ve zaman tasarrufu sağlama gibi olumlu yönlerine dikkat çekerken insan faktörünün göz ardı edilmesi ve öğretmenlik mesleğinin pasifleşmesi gibi olumsuz etkilerinden endişe duyduklarını göstermektedir. Araştırma sonuçları, yapay zekâ teknolojilerinin öğretim süreçlerine dengeli bir şekilde entegre edilmesinin yanı sıra öğretmenlerin insani rollerini koruyarak bu teknolojileri etkili bir biçimde kullanmalarını destekleyecek stratejilerin geliştirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitimde yapay zekâ, Türkçe öğretmeni adayları, yapay zekâ teknolojileri

Perspectives of Turkish Language Teacher Candidates on Artificial Intelligence Technologies

Abstract

The rapid integration of artificial intelligence technologies into contemporary educational systems necessitates an in-depth examination of teachers' perceptions and attitudes toward these advancements. This study aims to reveal the perspectives of Turkish language teacher candidates on artificial intelligence (AI) technologies. A qualitative research approach was

*Bu çalışma, Kosova'da 11-13 Temmuz tarihleri arasında düzenlenen X. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

*Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Zonguldak, Türkiye, esradilekyildirim@hotmail.com, [0000-0002-8108-0422](https://orcid.org/0000-0002-8108-0422)

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Zonguldak, Türkiye, efecankaragol@gmail.com, [0000-0003-0331-8009](https://orcid.org/0000-0003-0331-8009)

Kaynak Gösterme: Yıldırım Bilgen, D. & Karagöl, E. (2025). Türkçe öğretmeni adaylarının gözünden yapay zekâ teknolojileri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(46), 654-672.

adopted, employing phenomenological design. Data was collected from 22 teacher candidates using a semi-structured interview form and analyzed through content analysis. The findings indicate that teacher candidates perceive AI technologies both as an opportunity that enhances efficiency in education and supports learning processes, and as a risk associated with professional threats and socio-economic concerns. Participants highlighted the positive aspects of AI, such as providing personalized learning experiences and saving time, while expressing concerns about its potential negative impacts, including the neglect of the human factor and the marginalization of the teaching profession. The research findings underscore the necessity of developing strategies to integrate AI technologies into educational processes in a balanced manner, while supporting teachers in maintaining their human-centric roles and using these technologies effectively.

Keywords: *AI in education, artificial intelligence technologies, Turkish teacher candidates*

Giriş

Günümüz teknolojisi, eğitim alanında köklü değişimlere ve yeniliklere zemin hazırlamaktadır. Bu dönüşümün en dikkat çekici unsurlarından biri, yapay zekâ teknolojilerinin eğitim süreçlerinde artan ölçüde yer almasıdır. “Yapay zekâ; öğrenme, akıl yürütme ve eyleme dökme işlemlerini, insan sinir sisteminden ilham alarak gerçekleştiren ve bir dizi hesaplama teknolojisine dayanan bir bilimdir” (Turan vd., 2022). Eğitim alanına her gün yeni bir boyut kazandıran bir bilim ve teknoloji olarak yapay zekâ; öğrenciler için kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunma, öğretmenlerin iş yükünü azaltma, ders materyallerini iyileştirme ve geliştirme, sınıf yönetimini kolaylaştırma, farklı öğrenme ortamları oluşturma, otomatik değerlendirme ve geri bildirim sağlama gibi alanlarda eğitim süreçlerine önemli katkılar sunabilmektedir. Ancak bu teknolojilerin kullanımıyla birlikte veri gizliliği ve güvenliği, insan etkileşiminin azalması, öğrenciler arasında eşitsizliklerin derinleşmesi, iş gücü kayıpları, öğrenme süreçlerinin mekanikleşmesi ve öğrencilerin bilişsel becerilerinin zayıflaması gibi riskler de tartışılmaya devam etmektedir. Bu nedenle yapay zekânın eğitimdeki rolü hem sunduğu fırsatlar hem de beraberinde getirdiği potansiyel tehditler çerçevesinde çok boyutlu bir incelemeyi gerektirmektedir. Erdoğan ve Bozkurt (2023, s. 156) tarafından yapılan çalışmada da fizik öğretmen adayları yapay zekâyı en fazla “genişlik/sınırsızlık” ve “risk/tehlike” metaforlarıyla tanımlamışlardır. Genel olarak bakıldığında yapay zekâ teknolojilerinin eğitim alanında sağladığı katkılarının yanı sıra eğitimde etkin ve etik bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla dikkate alınması gereken önemli hususların da olduğu görülmektedir.

Yapay zekâ teknolojilerinin genel olarak eğitim alanındaki etkileri, fırsatlar ve riskler çerçevesinde ele alınırken bu teknolojilerin Türkçe eğitimi bağlamındaki katkı ve uygulamaları, daha özel bir inceleme gerektirmektedir. Türkçe eğitimi gibi disiplinlerde yapay zekânın sunduğu yenilikler hem dil öğretiminin bireyselleştirilmesine hem de genel eğitim politikalarının dijital dönüşümüne önemli katkılar sunmaktadır.

Yapay zekâ teknolojilerinin Türkçe eğitimi üzerindeki etkileri, eğitimde yenilikçi yaklaşımlar ve öğretim yöntemleri geliştirme açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Dil öğreniminin kalitesini önemli ölçüde artıran yapay zekâ, her öğrencinin bireysel özelliklerine, amaçlarına ve hedeflerine uyum sağlayarak süreci daha verimli hâle getirmektedir (Kushmar vd., 2022). Türkçe eğitiminde de örneğin ChatGPT gibi yapay zekâ araçları, dil becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir ve etkileşimli öğrenme deneyimleri sunarak süreci daha verimli hâle getirebilir. Nitekim Zileli (2023) tarafından yapılan çalışmada yapay zekâ uygulamasının (ChatGPT) dil öğrenmeyi kolaylaştırdığı, telaffuz ve metin yazdırma özellikleri ile öğrencilere faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Akkaya ve Şengül (2023), sohbet robotlarının dil öğreniminde sürekli tekrar yapabilme kapasitesinin öğrencilerin kelime dağarcığını artırmada etkili olduğunu belirtmektedir. Buradan hareketle yapay zekâ kullanımının eğitimde daha etkili öğrenme süreçleri ve artırılmış kalite sağladığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda yapay zekâ, sadece dil öğretimi ile sınırlı kalmayıp aynı zamanda genel eğitim sisteminin dijital dönüşümüne katkıda bulunarak öğretim yöntemlerinin modernizasyonunu da mümkün kılacaktır. Bu nedenle yapay zekânın Türkçe eğitimi üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar, eğitim politikalarının geliştirilmesi ve öğretim yöntemlerinin iyileştirilmesi açısından büyük bir gereklilik taşımaktadır.

2024 Ortaokul Türkçe Öğretim Programı, öğrencilere dijital okuryazarlık ve yapay zekâ okuryazarlığı gibi çağdaş becerilerin kazandırılmasına yönelik önemli hedefler içermektedir. Banaz (2024) çalışmasında bu programın dijital okuryazarlık kavramına yoğun olarak yer verdiğini ve infografik, sanal, yapay zekâ kavramlarının doğrudan kullanılmasının programın çağın koşullarına göre hazırlanmış olduğunu gösterdiğini belirtmektedir. Bu doğrultuda program, öğrencilerde dijital beceriler, eleştirel düşünme ve teknolojiyi etkin kullanma gibi becerilerin geliştirilmesini hedeflediği için öğretmenlerin de bu alanlarda kendilerini sürekli olarak yenileyip geliştirmeleri gerekmektedir. Ayrıca öğretmenlerin dijital araçlar ve yapay zekâ uygulamaları konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları, öğrencilerin bu becerileri etkili bir şekilde kazanmalarına katkı sağlayacaktır. Geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarının da lisans eğitimleri süresince dijital araçlar ve yapay zekâ konusunda yetkinlik kazanmaları gerekmektedir. Araştırmalar (Sarıkaya & Kavan, 2024; Acem vd. 2024), yapay zekâyı kullanan ya da yapay zekâ hakkında genel bilgi sahibi olan Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâ tutumlarının da yüksek olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Türkçe öğretmen adaylarının yapay zekâ uygulamalarına yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu; yapay zekâ ile ilişkilendirebilme, tutum, teorik bilgi ve uygulama bilgisi boyutlarında ortalamanın üzerinde bilinç düzeyine sahip oldukları söylenebilmektedir. (İçöz & İçöz, 2024). Öte yandan yapay zekâ uygulamalarının Türkçe öğretmenlerinin iş yükünü hafifletme potansiyeli taşıdığı kabul edilmekle birlikte etik kaygılar ve öğretmen motivasyonundaki yetersizlikler bu teknolojilerden yeterli düzeyde yararlanılmasını engellemektedir (Karagöl & Yıldırım Bilgen, 2025). Benzer şekilde Köroğlu ve Kana (2025) da yapay zekâ araçlarının eğitsel süreçlerde önemli avantajlar sunduğunu

ancak Türkçe öğretmeni adaylarının bu teknolojilerin kullanımına ilişkin çeşitli endişeler taşıdıklarını ortaya koymuştur.

Türkçe öğretiminde dijital ve yapay zekâ okuryazarlığının entegrasyonu, eğitimde eşitlik sağlamak ve dijital uçurumu kapatmak açısından da önem taşımaktadır. Öğretmenlerin dijital okuryazarlık ve yapay zekâ konusundaki yeterlilikleri, Türkçe eğitiminin geleceği için kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bu alanlarda desteklenmesi, sadece öğrencilerin akademik başarılarına değil aynı zamanda toplumsal dijital dönüşüme de katkı sağlayacaktır.

Banaz ve Demirel (2024) tarafından yapılan çalışmada Türkçe öğretmen adaylarının yapay zekâ okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, günlük internet kullanım süresi ve yapay zekâ ile ilgili haberleri takip etme alışkanlıkları gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, yapay zekâ okuryazarlığının eğitim alanındaki stratejik önemine dikkat çekmektedir. Elçiçek (2024) tarafından yapılan araştırmada, lisans öğrencilerinin yapay zekâ okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu, öğrencilerin yapay zekâ okuryazarlığı konusundaki eğitim çalışmalarının yetersiz kaldığı ve iyileştirmelere gereksinim duyulduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Elkıran (2019) tarafından yapılan çalışmada da Türkçe öğretmen adaylarının bireysel farklılıklara uygun yaklaşım ve yöntemleri teknolojiyen destek alarak uygulamalarında yetersiz olabilecekleri; etik kurallar ile ilgili yeterince bilgi ve eğitime sahip olmadıkları; derslerde kullanabilecekleri geçerli ve güvenilir net kaynaklar konusunda yetersiz oldukları; e-içerik oluşturma, arama, bulma, seçme konularında deneyim ve bilgi sahibi olmadıkları sonuçlarına ulaşmıştır.

Yapay zekâ üzerine yapılan araştırmalar, öğretmen adaylarının ve öğrencilerin bu teknolojilere yönelik okuryazarlık düzeylerini, kaygılarını ve yapay zekânın eğitimdeki potansiyelini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda eğitim politikalarının ve öğretim yöntemlerinin yapay zekâ ile uyumlu hâle getirilmesi, özellikle Türkçe eğitiminin niteliğini artırma açısından önemli bir fırsat sunmaktadır. Nitekim Banaz ve Maden'in (2024) çalışmasında Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâyâ yönelik tutumlarının yüksek, Sarıkaya ve Kavan'ın (2024) çalışmasında ise orta düzeyde olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışmada ise söz konusu adayların yapay zekâ teknolojilerine ilişkin görüşlerini derinlemesine incelemek amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik derinlemesine tespitler yapmak için aşağıdaki alt problem cümleleri belirlenmiştir:

1. Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâ teknolojileri ile ilgili görüş ve düşünceleri nelerdir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarının eğitimde yapay zekâ teknolojilerinin kullanımı ile ilgili düşünceleri nelerdir?
3. Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından yapay zekâ teknolojileri hakkındaki düşünceleri nelerdir?

Yapay zekânın Türkçe eğitimi bağlamında daha iyi anlaşılması hem öğretim süreçlerinin modernizasyonuna katkı sağlayacak hem de dijital okuryazarlık becerilerini destekleyerek eğitimin genel kalitesini artıracaktır. Ayrıca bu tür çalışmalar, eğitim politikalarının daha yenilikçi ve verimli bir şekilde şekillendirilmesine de olanak tanıyacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında açıklamalar yer almaktadır.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma ilkelerine göre yapılandırılmıştır. Nitel araştırma; insanların deneyimlerini, algılarını, davranışlarını ve inançlarını derinlemesine incelemeyi amaçlayan araştırma tasarımına yönelik insan odaklı bir yaklaşımdır (Given, 2021, s. 2). Araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni olarak planlanmıştır. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 72). Ayrıca olgubilim, birden fazla bireyin belirli bir olguyu nasıl deneyimlediğinin ayrıntılı bir açıklamasını geliştirmeyi amaçlayan nitel bir desendir (Creswell, 2019, s. 287). Bu çalışmada da yapay zekâ teknolojileri hakkında Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerini derinlemesine incelemek amaçlanmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının, yapay zekâ teknolojilerini hem bir öğretim aracı olarak hem de mesleki gelişimlerinde bir unsur olarak nasıl deneyimledikleri, bu teknolojilere dair algılarının ve duygularının neler olduğu gibi derinlemesine bir anlayış gerektiren boyutlar, olgubilim deseninin sunduğu bireysel deneyimlere odaklanma ve bu deneyimleri ayrıntılı bir şekilde betimleme yaklaşımıyla uyumaktadır. Bu bağlamda, olgubilim deseni, öğretmen adaylarının yapay zekâ teknolojilerine ilişkin öznel deneyimlerini ve bu deneyimlerin mesleki bağlamda nasıl anlamlandırıldığını ortaya koyarak araştırmanın amacına hizmet etmektedir.

Çalışma Grubu

Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 74). Bu araştırmanın çalışma grubu da yapay zekâ teknolojileri ile deneyimleri olan Türkçe öğretmeni adaylarından oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 112). Bu araştırmanın örnekleme seçilirken katılımcıların “yapay zekâ teknolojilerini en az bir kere kullanmış olma” ölçütü olarak belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde Türkçe öğretmenliği programında öğrenim

gören 22 üçüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Ayrıca veri toplama, analizi ve raporlaştırma sürecinde araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 74). Bu araştırmada da veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. “Görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır” (Patton, 1987, s. 111). Alan yazın taranarak bir soru havuzu oluşturulmuştur. Bu soru havuzundan “Yapay Zekâ Teknolojileri Hakkında Görüşme Formu” başlıklı form oluşturulmuştur. Bu form, Türkçe eğitimi alanında doktora yapmış 3 uzmana gönderilmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda formda düzeltmeler yapılmıştır. Farklı bir grupla ön uygulama yapıldıktan sonra forma son şekli verilmiştir. “Yapay Zekâ Teknolojileri Hakkında Görüşme Formu” toplam 22 kişiden oluşan çalışma grubuna yazılı olarak uygulanmıştır. Katılımcılar, adlarının ve bilgilerinin üçüncü şahıslarla paylaşılmayacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular şunlardır:

1. Yapay zekâ teknolojileri ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
2. Yapay zekâ teknolojileri uygulamalarının eğitimde kullanımı hakkında düşünceleriniz nelerdir?
3. Bir öğretmen adayı olarak öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından yapay zekâ teknolojileri hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler, içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde araştırmacılar bir dizi kategori oluşturur sonra da bu kategorilerin her birine giren durumları sayarak kaydederler (Silverman, 2018, s.162). Bu araştırmada elde edilen veriler gruplandırılarak kod, kategori ve temaya (ana kategori) ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan her bir öğretmen adayı T1, T2 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların herhangi bir görüşme sorusuna verdiği yanıtlar birden fazla koda karşılık geldiği için toplam kod sayıları katılımcı sayısından yüksek çıkmıştır. Her soru için analizler tek tek yapılmış ve elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla dikkat edilen hususlar şunlardır:

1. “Yapay Zekâ Teknolojileri Hakkında Görüşme Formu” oluşturulurken Türkçe eğitimi alanındaki üç uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Ayrıca soruların oluşturulmasında kişisel yorum, yanlı ifadeler, taraflı ve yönlendirme temelli dilden kaçınılmıştır.

2. “Yapay Zekâ Teknolojileri Hakkında Görüşme Formu” uygulanmadan önce farklı bir grupta ön uygulama yapılmış ve aksayan yönler belirlenmiştir.
3. Araştırmanın çalışma grubu, yapay zekâ teknolojileri hakkında bilgisi ve deneyimi olan Türkçe öğretmeni adaylarından seçilmiştir.
4. Türkçe öğretmeni adaylarına görüşme sorularını yanıtlamaları için yeterli süre tanınmıştır.
5. Araştırmanın verileri aslına uygun olarak çözümlenmiştir.
6. Veri kodlama sürecinde güvenilirliği sağlamak amacıyla Cohen’in Kappa analizi kullanılmıştır. İki kodlayıcı arasındaki uyum yüzdesi 0,90 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç Kappa analizine göre “çok iyi düzeyde uyum” anlamına gelmektedir (Kılıç, 2015, s. 143).
7. Araştırmada katılımcıların görüşme formuna verdiği yanıtlar doğrudan alıntılarla bulgular bölümünde sunulmuştur.
8. Elde edilen kod, kategori ve temaların güvenilirliği için alan ve nitel araştırma bilgisine sahip birer öğretim üyesi görüşlerine başvurularak araştırmada araştırmacı üçgenlemesi yapılmıştır (Patton, 2014). Araştırmacı üçgenlemesi aynı zamanda Creswell’in (2019) ifade ettiği dış denetçi/akran araştırması yöntemidir. Bu bağlamda araştırmayı denetleyen uzmanlardan araştırmayla ilgili yazılı rapor alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde problem cümlesinden hareketle belirlenmiş olan alt problemlere ilişkin bulgular yer almaktadır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler; “Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâ teknolojileri ile ilgili görüşlerine yönelik bulgular”, “Türkçe öğretmeni adaylarının eğitimde yapay zekâ teknolojilerinin kullanımı ile ilgili görüşlerine yönelik bulgular”, “Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından yapay zekâ teknolojileri hakkındaki görüşlerine yönelik bulgular”, “olmak üzere üç ana başlık altında yorumlanmıştır.

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yapay Zekâ Teknolojileri ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Yapay zekâ teknolojileri konusunda Türkçe öğretmeni adaylarının (TÖA) görüşleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

TÖA’nın Yapay Zekâ Teknolojileri ile İlgili Görüşleri

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar	f
		-Bilgiye hızlı ulaşma	T2, T7, T9, T11, T22	5
		-Yararlı olma	T1, T4, T10, T13	4
		-Yardımcı olma	T5, T6, T16, T18	4
	Verimlilik ve Erişim	-Tasarruf sağlama	T14, T15, T17	3
		-Kolaylaştırıcı olma	T8, T10	2
		-Çeşitli kaynaklara ulaşım sağlama	T12	1
		-Hızlı geri bildirim sağlama	T19	1

Potansiyel Avantajlar	Yenilik ve Deneyim Zenginliği	-Pratik olma	T20, T22	2
		-Farklı bakış açıları sunma	T21	1
		-Hata payını azaltma	T3	1
		-Eğlenceli olma	T15	1
		Toplam		25
Bireysel Riskler		-Tembelliğe neden olma	T7, T9, T11, T12, T16, T19, T21	7
		-Düşünme becerilerini köreltme	T4, T5, T8, T12	4
		-Hareketsizliğe neden olma	T13, T14	2
		-Özgünlüğü yitirmeye neden olma	T17	1
		-Yaratıcılığı yitirmeye neden olma	T18	1
		-Sosyalleşmeyi engelleme	T20	1
		-Bağımlılık yaratma	T6	1
Muhtemel Zorluklar	Toplumsal ve Etik Kaygılar	-İşsizliğe neden olma	T16, T19, T20	3
		-Art niyetli kullanılma	T5, T7, T17	3
		-Ürkütücü olma	T1	1
		Toplam		24
			Genel Toplam	49

Tablo 1'de görüldüğü gibi TÖA'nın yapay zekâ teknolojilerine yönelik görüşlerine yönelik bulgular, "Potansiyel avantajlar" ve "Muhtemel zorluklar" olmak üzere iki temada toplanmıştır. Potansiyel avantajlar teması, "Verimlilik ve Erişim" ile "Yenilik ve Deneyim Zenginliği" olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Verimlilik ve erişim kategorisi altında, bilgiye hızlı ulaşma (f=5), yararlı olma (f=4), yardımcı olma (f=4), tasarruf sağlama (f=3), kolaylaştırıcı olma (f=2), çeşitli kaynaklara ulaşım sağlama (f=1) ve hızlı geri bildirim sağlama (f=1) gibi kodlar yer almaktadır. Bu bulgular, teknolojinin eğitimde zaman ve kaynak yönetimini kolaylaştırarak öğrenme süreçlerini destekleyebileceğini göstermektedir. Yenilik ve deneyim zenginliği kategorisinde ise pratik olma (f=2), farklı bakış açıları sunma (f=1), hata payını azaltma (f=1) ve eğlenceli olma (f=1) kodlarına ulaşılmıştır. Bu kategori, teknolojinin yenilikçi ve ilgi çekici öğrenme deneyimleri sunduğunu ortaya koymaktadır.

Muhtemel Zorluklar teması ise "Bireysel Riskler" ve "Toplumsal ve Etik Kaygılar" olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Bireysel riskler kategorisi altında, tembelliğe neden olma (f=7), düşünme becerilerini köreltme (f=4), hareketsizliğe neden olma (f=2), özgünlüğü yitirmeye neden olma (f=1), yaratıcılığı yitirmeye neden olma (f=1), sosyalleşmeyi engelleme (f=1) ve bağımlılık yaratma (f=1) gibi kodlar yer almaktadır. Bu bulgular, teknolojinin aşırı kullanımının bireylerin bilişsel ve sosyal becerilerini olumsuz yönde etkileyebileceğine işaret etmektedir. Toplumsal ve etik kaygılar kategorisinde ise işsizliğe neden olma (f=3), art niyetli kullanılma (f=3) ve ürkütücü olma (f=1) kodlarına ulaşılmıştır. Bu durum, teknolojinin toplumsal yapıyı ve bireylerin güven duygusunu olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir.

Genel toplam değerlendirildiğinde potansiyel avantajların (f=25) muhtemel zorluklara (f=24) oranla bir birim daha fazla olduğu görülmektedir.

Birinci alt problemle ilgili katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Yapay zekânın olumlu taraflarından bir tanesi bilgiyi daha hızlı bir şekilde ulaştırabilmesidir. (T 2)

Hem çok faydalı hem de çok ürkütücü (T 1)

İnsanların bilgilere kolay ve çabuk erişiminden dolayı (insanları) tembelleğe sürüklediğini de düşünüyorum. (T 21)

İleriki zamanlarda da daha da gelişip çoğu mesleğin yerine geçebileceği tehlikesi ile karşı karşıyayız. (Bu da yapay zekânın insanlar için olumsuzluğa neden olabilir.) İnsanların çoğu işsiz kalabilirler. (KT 2)

İnsanı tembelleştirme ve düşünme yetisini köreltmesi açısından şahsen bir dezavantajdır. (T 19)

Yapay zekâ destekli araçlar öğretmenlik uygulamalarımı daha pratik hâle getiriyor. Özellikle ders planlama aşamasında büyük bir kolaylık sağlıyor. (T 20)

Yapay zekânın kötü niyetli kişiler tarafından kullanılma potansiyeli beni korkutuyor. Özellikle öğrencilerin verilerinin güvende olmadığı durumlar endişe verici. (T 5)

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eğitimde Yapay Zekâ Teknolojilerinin Kullanımı ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Eğitimde yapay zekâ teknolojilerinin kullanımı konusunda Türkçe öğretmeni adaylarının (TÖA) görüşleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

TÖA’nın Eğitimde Yapay Zekâ Teknolojilerinin Kullanımı ile İlgili Görüşleri

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar	f
Kullanılması gerektiğine yönelik görüşler	Öğrenme Deneyimini Geliştiren Özellikler	-İlgi ve dikkat çekici olması	T2, T6, T8, T9, T14, T18	6
		-Eğlenceli olması	T3, T4, T11, T13, T15, T21	6
		-Öğrenmeyi kalıcı hâle getirmesi	T10, T13, T16, T17, T20	5
	Zaman ve Kaynak Yönetimi	-Zaman tasarrufu sağlaması	T2, T5, T6, T14	4
		-Niteliği arttırması	T15, T18, T19, T22	4
		-Yöntem ve teknikleri çeşitlendirmesi	T7	1
		-Kaynakları çeşitlendirmesi	T9	1
		Toplam		32
Kısmen kullanılması gerektiğine yönelik görüşler	Pedagojik Endişeler	-Yaparak yaşayarak öğrenmenin daha kalıcı olması	T21	1
		-Uygulamalı öğrenme deneyimlerinin azalması	T22	1
	Sosyo-ekonomik Endişeler	-İşsizliğe neden olması	T1	1
		-Öğretmeni pasif kılması	T20	1
		Toplam		4
		Genel toplam		36

Tablo 2’de görüldüğü gibi, yapay zekânın eğitimde kullanılmasına yönelik görüşler, “Kullanılması Gerektiğine Yönelik Görüşler” ve “Kısmen Kullanılması Gerektiğine Yönelik Görüşler” olmak üzere iki tema altında toplanmıştır.

“Kullanılması Gerektiğine Yönelik Görüşler” teması altında üç kategoriye ayrılmıştır. İlk olarak, “Öğrenme Deneyimini Geliştiren Özellikler” kategorisinde, “ilgi ve dikkat çekici olması” (f=6), “eğlenceli olması” (f=6) ve “öğrenmeyi kalıcı hâle getirmesi” (f=5) kodları, yapay zekânın öğrencilerin öğrenme sürecini hem etkili hem de ilgi çekici bir şekilde destekleyebileceğini göstermektedir. İkinci olarak “Zaman ve Kaynak Yönetimi” kategorisinde “zaman tasarrufu sağlaması” (f=4), “niteliği artırması” (f=4), “yöntem ve teknikleri çeşitlendirmesi” (f=1) ve “kaynakları çeşitlendirmesi” (f=1) kodları yer almaktadır. Bu kodlar, yapay zekânın öğretim süreçlerinde verimlilik sağlama ve eğitim materyallerini çeşitlendirme potansiyeline işaret etmektedir. Üçüncü olarak, “Öğrenci ve Öğretmen Destekleri” kategorisinde “öğretmeni destekleyici olması” (f=3), “öğrenciyi aktif kılması” (f=1) ve “öğrencilerin teknolojiyle iç içe olması” (f=1) kodları, yapay zekânın eğitimde hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin rollerini güçlendirebileceğini göstermektedir. Bu tema toplamda 32 frekans ile güçlü bir destekleyici algıyı yansıtmaktadır.

“Kısmen Kullanılması Gerektiğine Yönelik Görüşler” teması altında ise, yapay zekânın eğitimde sınırlı ve dengeli bir şekilde kullanılmasına yönelik endişeler yer almaktadır. İlk olarak, “Pedagojik Endişeler” kategorisinde “yaparak yaşayarak öğrenmenin daha kalıcı olması” (f=1) ve “uygulamalı öğrenme deneyimlerinin azalması” (f=1) kodları, yapay zekâ temelli öğrenmenin geleneksel yöntemlere kıyasla bazı alanlarda yetersiz kalabileceği algısını yansıtmaktadır. İkinci olarak “Sosyo-Ekonomik Endişeler” kategorisinde “işsizliğe neden olması” (f=1) ve “öğretmeni pasif kılması” (f=1) kodları, yapay zekânın eğitim sektöründe iş gücü üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerini ifade etmektedir. Bu tema toplamda 4 frekans ile daha düşük bir algı düzeyine sahip olsa da dikkate alınması gereken önemli endişeleri içermektedir.

Genel toplamda (f=36), yapay zekânın eğitimde olumlu etkilerinin, olası sınırlamaları ve endişelerine kıyasla daha fazla vurgulandığı görülmektedir.

İkinci alt problemle ilgili katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Yapay zekâ destekli materyaller derslere daha fazla dikkat verilmesini sağlayabilir. Özellikle görsel ve etkileşimli içerikler dersleri daha çekici hâle getirebilir. (T 8)

Yapay zekâ uygulamaları çoğunlukla dikkat çekici bir özellik taşıyor. Çocukların dikkatini çekme ve dikkatlerini sürdürmelerini sağlamada yapay zekadan yararlanmak faydalı olabilir. (T 18)

Yapay zekâ kullanılarak yapılan etkinlikler öğrenme sürecini daha keyifli hâle getirir. (T 11)

Yapay zekâ, ders hazırlık süreçlerinde zamandan tasarruf edilmesini sağlayabilir. (T 14)

Her ne kadar yapay zekâ etkili olsa da öğrencilerin birebir deneyimle öğrenmesi daha anlamlı oluyor. Yaparak öğrenmenin verdiği derinlik, yapay zekâ ile sağlanamayabilir. (T 21)

Yapay zekâ, ileride eğitim sektöründe bazı mesleklerin gereksiz hâle gelmesine yol açabilir. (T 1)

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Açısından Yapay Zekâ Teknolojileri ile İlgili Görüşlerine Yönelik Bulgular

Öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından yapay zekâ teknolojileri konusunda Türkçe öğretmeni adaylarının (TÖA) görüşleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.

TÖA'nın Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Açısından Yapay Zekâ Teknolojileri ile İlgili Görüşleri

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar	f	
	Yapay Zekânın Mesleki Tehditleri	-Öğretmenin ortadan kalkması	T2, T3, T7, T9, T10, T15, T17, T18, T20, T22	10	
		-Öğretmene ihtiyacın azalması	T5	1	
		-Öğretmenin değer kaybetmesi	T6	1	
		-Öğretmenin pasifleşmesi	T19	1	
				Toplam	13
	Öğretmenlik mesleğinin geleceği	Yapay Zekânın Eğitimde Sağladığı Faydalar	-Bireyselleştirilmiş programların olması	T4	1
			-Zaman ve mekân özgürlüğü	T8	1
			-Sağlaması	T11	1
			-Destekleyici olması		
					Toplam
	Yapay Zekânın Öğretmenlik Mesleğiyle Uyumsuzluğu	-Öğretmenliğin duygusal bir meslek olması	T2, T5, T6, T13, T14, T15,	6	
		-Endişe verici olması	T1, T6	2	
		-Öğrencinin pasifleşmesi	T12	1	
			Toplam	9	
			Genel Toplam	25	

Tablo 3'te görüldüğü üzere Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından yapay zekâ teknolojilerine ilişkin görüşleri üç ana kategori altında toplanmıştır: Yapay Zekânın Mesleki Tehditleri, Yapay Zekânın Eğitimde Sağladığı Faydalar ve Yapay Zekânın Öğretmenlik Mesleğiyle Uyumsuzluğu.

Yapay Zekânın Mesleki Tehditleri kategorisinde dört farklı kod yer almaktadır. Bu kodlar ve katılımcı sayıları şu şekildedir: “öğretmenin ortadan kalkması” (f=10), “öğretmene ihtiyacın azalması” (f=1), “öğretmenin değer kaybetmesi” (f=1) ve “öğretmenin pasifleşmesi” (f=1). Bu kategori, toplamda 13 görüşü kapsamaktadır.

Yapay Zekânın Eğitimde Sağladığı Faydalar kategorisi altında üç farklı kod bulunmaktadır. Bu kodlar ve katılımcı sayıları, “bireyselleştirilmiş programların

olması" (f=1), "zaman ve mekân özgürlüğü sağlaması" (f=1) ve "destekleyici olması" (f=1) şeklindedir. Bu kategori toplamda 3 görüş içermektedir.

Yapay Zekânın Öğretmenlik Mesleğiyle Uyumsuzluğu kategorisinde ise üç farklı kod yer almakta olup katılımcı sayıları şu şekilde sıralanmaktadır: "öğretmenliğin duygusal bir meslek olması" (f=6), "endişe verici olması" (f=2) ve "öğrencinin pasifleşmesi" (f=1). Bu kategori toplamda 9 görüşü içermektedir.

Üçüncü alt problemle ilgili katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Yapay zekânın gelişimi, öğretmenlerin tamamen işlevsiz hâle gelebileceği bir geleceği düşündürüyor. Bu durum, eğitimde insan faktörünün önemini göz ardı etme riskini barındırıyor. (T 7)

Bence yapay zekâ artık öğretmenlik mesleği de yapabilir. (KT 9)

Yapay zekâ her şeyi yapıyorsa, öğretmenlere olan ihtiyaç azalabilir. (T 5)

Yapay zekânın öğretmenlik mesleğine yardımcı veya öğretimi kolaylaştırıcı bir araçtan öteye gidemeyeceğini düşünüyorum. (T 11)

Bir öğretmenin yerine yapay zekânın geçebileceğini düşünmüyorum. Duyguların bu meslekteki yeri çok büyük. İnsan yetiştirmek sadece bilgiyle yapılabilecek bir şey değil bence. (T 51)

Yapay zekânın kontrolsüz kullanımı eğitimde sorunlara yol açabilir. Bu durum hem öğrenciler hem de öğretmenler için kaygı verici. (T 6)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâ teknolojilerine yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın bulgularından hareketle yapılan tartışma, sonuç ve önerilere aşağıda yer verilmiştir:

Araştırmanın birinci alt probleminin verilerinden Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâ teknolojilerine dair olumlu ve olumsuz değerlendirmelerinin bir arada bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın birinci alt problemine göre, adaylar yapay zekâyı bilgiye hızlı ulaşma, yararlı ve yardımcı olma bağlamında olumlu; tembelliğe neden olma, düşünme becerilerini köreltme ve işsizliğe yol açma gibi nedenlerle olumsuz olarak değerlendirmiştir. Potansiyel avantajların ifade toplamı 25 (%51) iken, muhtemel zorlukların toplamı 24'tür (%49). Bu dengeli dağılım, yapay zekâ teknolojilerine ilişkin fırsatlar ve risklerin bir arada algılandığını göstermektedir. Benzer şekilde Yeşilyurt vd. (2024) tarafından yapılan bir çalışmada, lisansüstü öğrencileri yapay zekâ kavramını hem insan hayatını kolaylaştıran bir araç (f=4, %20) hem de insanlık için bir tehdit (f=4, %20) olarak tanımlamışlardır. Erdoğan ve Bozkurt'un (2023, s. 156) çalışmasında da fizik öğretmeni adaylarının yapay zekâyı "genişlik/sınırsızlık" ve "risk/tehlike" metaforlarıyla ele aldıkları görülmektedir. Gölbaşı ve Okul (2024) tarafından yapılan metaforik çalışmada da öğretmen adaylarının yapay zekâyı; bilgiye erişimi kolaylaştıran, sınırsız bilgi sunan, yardımcı ve destekleyici, sürekli gelişen, zamandan tasarruf sağlayan, tehlikeli bir varlık olarak

algıladıkları ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, Türkçe öğretmeni adaylarının görüşleriyle uyumlu bir biçimde yapay zekânın hem yenilikçi fırsatlar sunduğunu hem de toplumsal, bireysel ve etik riskler barındırdığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda yapay zekâ teknolojilerine ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin dengeli bir biçimde var olduğu göz önüne alındığında bu teknolojilerin bireysel ve toplumsal etkilerinin daha iyi anlaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Adayların, yapay zekâ teknolojilerini hem bir fırsat hem de bir risk olarak algılaması, bu teknolojilere yönelik bilinçli ve eleştirel bir bakış açısının önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın ikinci alt probleminin verilerinden Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâ teknolojilerinin eğitim süreçlerine önemli katkılar sağlayabileceği ancak bazı sınırlılık ve endişeleri de beraberinde getirebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Adaylar, yapay zekânın ilgi çekici ve motive edici bir öğrenme ortamı oluşturma, öğrenmeyi kalıcı hâle getirme ve öğretim süreçlerinde verimlilik sağlama gibi olumlu yönlerini vurgulamışlardır. Bununla birlikte adaylar, yapay zekâ kullanımının uygulanmalı öğrenme deneyimlerini azaltabileceği, öğretmenin rolünü pasifleştirebileceği ve eğitim sektöründe işsizliğe yol açabileceği gibi olumsuz etkilerinden endişe duymaktadır. Yapay zekânın eğitim alanında kullanılması gerektiği yönündeki ifade toplamı 32 (%89), kısmen kullanılması gerektiği yönündeki ifade toplamı 4 (%11)'dir. Bu sonuç önceki araştırmalarla da uyum göstermektedir. Yeşilyurt vd. (2024) çalışmasında, lisansüstü öğrencilerinin yapay zekânın eğitim süreçlerini olumlu yönde etkileyebileceği yönündeki görüşleri, Türkçe öğretmeni adaylarının olumlu algılarıyla örtüşmektedir. Çam vd. (2021) tarafından yapılan çalışmada, yapay zekânın öğretmenleri destekleme, sınıf içi uygulamaları zenginleştirme ve öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılayarak öğrenme süreçlerini iyileştirme gibi etkileri vurgulanmıştır. Benzer şekilde Küçükçakır vd. (2024) çalışmasında, yapay zekânın zaman tasarrufu sağlaması ve öğretmenlerin iş yükünü hafifletmesi gibi katkılarının altı çizilmiştir. Ancak Türkçe öğretmeni adaylarının dile getirdiği pedagojik ve sosyo-ekonomik kaygılar, yapay zekâ teknolojilerinin kullanımında daha dengeli bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının eğitimde yapay zekâ kullanımına yönelik hem olumlu hem de eleştirel yaklaşımları, bu teknolojilerin sunduğu fırsatların yanı sıra beraberinde getirdiği pedagojik ve sosyo-ekonomik risklerin de göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir. Bu durum yapay zekânın eğitimde dengeli ve bilinçli bir şekilde kullanılmasının, yalnızca teknolojik yeniliklerden yararlanmayı değil aynı zamanda potansiyel olumsuz etkilerin önlenmesini de içeren kapsamlı bir yaklaşım gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt probleminin verilerinden Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından yapay zekâ teknolojilerini mesleki tehditler oluşturabilecek, eğitimde faydalar sağlayabilecek ve öğretmenlik mesleğiyle uyumsuz yönler taşıyabilecek bir kavram olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe öğretmeni adayları, yapay zekâ teknolojilerini öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından değerlendirirken bu teknolojilerin mesleki tehditler

oluşturabileceğini ($f=13$), eğitimde faydalar sağlayabileceğini ($f=3$) ve öğretmenlik mesleğiyle uyumsuz yönler taşıyabileceğini ($f=9$) ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar, öğretmenlik mesleğinin insani unsurlarının, özellikle duygusal temas ve empati gibi özelliklerin yapay zekâ teknolojileriyle ikame edilemeyeceğini göstermektedir. Katılımcıların görüşleri, yapay zekâ destekli bir eğitim modelinin eğitim süreçlerinde belirli avantajlar sağlasa da insan faktörünün eğitimdeki yerini göz ardı etmenin riskli olabileceğine işaret etmektedir. Bulgular, önceki çalışmalarla uyumlu bir yapı sergilemektedir. Örneğin Dülger ve Gümüşeli'nin (2023) okul yöneticileri ve öğretmenler üzerinde gerçekleştirdiği araştırma, yapay zekânın öğretmenlik mesleğinin temelini oluşturan insani rollerin yerini alamayacağını vurgulamıştır. Benzer şekilde Kaya (2023) öğretmenlik mesleğinin form değiştirerek varlığını sürdüreceğini ancak öğretmenin değer aktarıcı ve örnek olma gibi temel rollerinin değişmeyeceğini ifade etmektedir. Yaşaroğlu (2018) da öğretmenlik mesleğinin gelecekte ortadan kalmayacağını ama öğretmenlerin rollerinde değişiklikler olabileceğini belirtmiştir. Çalışmamızın bulguları, bu değerlendirmelerle paralellik göstermektedir ve öğretmenlik mesleğinin yalnızca bilgi aktaran bir rol değil aynı zamanda insan yetiştirme sürecinde kritik bir figür olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

Yapay zekânın eğitime entegrasyonu, öğretim süreçlerini bireyselleştirme ve zaman-mekân özgürlüğü sağlama gibi avantajlar sunarken, öğretmenlik mesleğinin özünde yer alan duygusal temas ve empati yetkinliklerini tamamen karşılayamamaktadır. Çetin ve Aktaş'ın (2021) çalışması da yapay zekânın günümüzde mevcut yetenekleriyle öğretmenlerin yerini almasının mümkün olmadığını, aksine bir yardımcı rol üstlenmesinin daha faydalı olacağını belirtmektedir. Bu bağlamda yapay zekânın öğretmenlik mesleğiyle uyumlu bir şekilde kullanılması gerektiği açıktır. Bununla birlikte katılımcıların bir kısmı, yapay zekâ destekli bir eğitim modeli ile öğrencilerin pasifleşebileceği veya insan faktörünün eğitimde göz ardı edilebileceği yönündeki endişelerini dile getirmiştir.

Araştırmamızın sonuçları, eğitimde yapay zekânın artan rolüne rağmen öğretmenin duygusal, sosyal ve değer aktarıcı kimliğinin yerini almasının mümkün olmadığını aksine bu rollerin yapay zekâ ile daha da belirginleşebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından teknolojinin bir tehditten çok destekleyici bir araç olarak ele alınması gerektiği görülmektedir.

Bu araştırma, Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâ teknolojilerini hem fırsatlar hem de riskler açısından dengeli bir şekilde değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Türkçe öğretmeni adayları yapay zekâyı bilgiye erişimi kolaylaştıran ve öğrenme süreçlerini destekleyen bir araç olarak görürken öğretmenlik mesleğinin duygusal bağ kurma, sosyal etkileşim ve değer aktarımı gibi temel insani boyutlarını ikame edemeyeceğini vurgulamaktadır. Bulgular, yapay zekânın eğitim süreçlerine dengeli ve bilinçli bir şekilde entegre edilmesi gerektiğini, teknolojik yeniliklerin avantajlarından yararlanırken potansiyel risklerin de dikkatle yönetilmesi gerektiğini

göstermektedir. Öğretmenlik mesleğinin geleceği bağlamında, teknolojinin bir tehdit değil, insan merkezli bir eğitim anlayışını destekleyen tamamlayıcı bir araç olarak ele alınmasının önemi vurgulanmaktadır. Araştırmanın bulgu ve sonuçlarından hareketle şu öneriler sunulmuştur:

Öğretmen yetiştirme programlarında, yapay zekâ teknolojilerinin eğitim süreçlerine entegrasyonu konusunda kapsamlı içerikler sunulmalıdır. Özellikle, yapay zekânın sunduğu bireyselleştirme ve verimlilik avantajlarının pedagojik hedeflerle nasıl uyumlu hâle getirileceğine dair uygulamalı eğitimler düzenlenmelidir.

Öğretmenlik mesleğinin insani boyutlarının yapay zekâ ile ikame edilemeyeceği göz önünde bulundurularak, öğretmen adaylarına duygusal zekâ, empati geliştirme ve değer aktarımı konularında farkındalık kazandıracak eğitimler verilmelidir.

Eğitim süreçlerinde, yapay zekâ teknolojilerinin destekleyici araçlar olarak kullanılmasına yönelik rehberler hazırlanmalı ve bu teknolojilerin öğretmenin rolünü pasifleştirmek yerine öğretime katkı sağlama potansiyeli vurgulanmalıdır.

Yapay zekâ kullanımının olası etik ve sosyo-ekonomik etkilerini ele almak için, öğretmen adaylarına teknolojinin etik boyutlarını irdeleyen seminerler düzenlenmelidir. Bu seminerlerde, yapay zekânın işsizliğe yol açma potansiyeli ve öğrencilerin pasifleşmesi gibi riskler tartışılmalıdır.

Yapay zekânın öğretmenlik mesleğine etkilerini ele alan disiplinler arası çalışmalar teşvik edilmelidir. Bu bağlamda Türkçe öğretimi özelinde yapay zekâ teknolojilerinin pedagojik etkilerinin derinlemesine araştırılması için uzun vadeli ve deneysel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Eğitim politikalarında, yapay zekâ teknolojilerinin dengeli ve bilinçli bir şekilde kullanımı için stratejiler belirlenmelidir. Bu stratejiler, öğretmenlerin rollerini güçlendirmeyi ve teknolojinin insan faktörünü göz ardı etmeyecek şekilde entegre edilmesini hedeflemelidir.

Çatışma Beyanı

Yazarlar çalışma kapsamında herhangi bir kurum ya da kişi ile çıkar çatışmasında bulunmadığını beyan etmektedir.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışma için Bülent Ecevit Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etik Kurulu'ndan (Karar No: 534616 ve 16.12.2024 tarihli) etik kurul onayı alınmıştır.

Kaynakça

Akkaya, N., & Çıvğın, H. (2021). Türkçe eğitiminde yapay zekâ. *The Journal of International Education Science*, 8(29), 308-322. <https://doi.org/10.29228/INESJOURNAL.53915>

- Akkaya, N., & Şengül, L. (2023). Sohbet robotları (chatbots) ve yabancı dil eğitimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 2988-2999. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1340781>
- Banaz, E. (2024). 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın dijital okuryazarlık açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 279-290. <https://doi.org/10.48066/kusob.1483671>
- Banaz, E., & Demirel, O. (2024). Türkçe öğretmen adaylarının yapay zekâ okuryazarlıklarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (60), 1516-1529. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1461048>
- Banaz, E., & Maden, S. (2024). Türkçe öğretmen adaylarının yapay zekâ tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(2), 1173-1180. <https://doi.org/10.24315/tred.1430419>
- Creswell, J. W. (2019). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri*. H. Özcan (Çev.). Anı Yayıncılık.
- Çam, M. B., Çelik, N. C., Turan-Güntep, E. & Durukan, Ü. G. (2021). Öğretmen adaylarının yapay zekâ teknolojileri ile ilgili farkındalıklarının belirlenmesi. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(48), 263-285.
- Çetin, M., & Aktaş, A. (2021). Yapay zekâ ve eğitimde gelecek senaryoları. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4225-4268. <https://doi.org/10.26466/opus.911444>.
- Demir-Dülger, E., & Gümüşeli, A. İ. (2023). Views of school principals and teachers on using artificial intelligence in education. *ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities*, 7(1), 133–153. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7766578>
- Elçiçek, M. (2024). Öğrencilerin yapay zekâ okuryazarlığı üzerine bir inceleme. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 6(1), 24-35. <https://doi.org/10.53694/bited.1460106>
- Elkıran, Y. M. (2019). *Türkçe öğretmeni adaylarının teknoloji entegrasyonu yeterlikleri ile öğretmenlik özyeterlikleri arasındaki ilişki*. (Tez No. 542433) [Doktora tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi-Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Erdoğan, Ş., & Bozkurt, E. (2023). Fizik öğretmen adaylarının “yapay zekâ” kavramına ilişkin algılarının incelenmesi: Bir metafor çalışması. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 7(2), 152-163.
- Given, L. M. (2021). *100 soruda nitel araştırma*. A. Bakla & İ. Çakır (Çev.). Anı Yayıncılık.
- Gölbaşı, B., & Okul, Ö. (2024). *Öğretmen adaylarının ‘yapay zekâ’ kavramına ilişkin metaforik algıları*. XI. International Eurasian Educational Research Congress Tam Metin Bildiri Kitabı (ss. 49-58).
- İçöz, S., & İçöz, E. (2024). Türkçe öğretmen adaylarının yapay zekâ uygulamalarına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 4(3), 987–1001.

- Karagöl, E. ve Yıldırım Bilgen, D. (2025). Türkçe eğitiminde yapay zekâ kullanımı: Türkçe eğitimcileri yapay zekâ hakkında ne düşünüyor?. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(2), 356-374.
- Kaya, Z. (2023). Metaverse çağında öğretmenlik mesleğinin geleceğini düşünmek. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(Mart 2023): 295-321. <https://doi.org/10.56720/mevzu.1229096>
- Kılıç, S. (2015). Kappa testi. *Journal of Mood Disorders*, 5(3), 142-144.
- Köroğlu, A., & Kana, F. (2025). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dil Öğretiminde Yapay Zekâ Kullanımına İlişkin Görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(45), 1-37. <https://doi.org/10.35675/befdergi.1560034>
- Kushmar, L. V., Vornachev, A. O., Korobova, I. O., & Kaida, N. O. (2022). Artificial intelligence in language learning: What are we afraid of. *Arab World English Journal (AWEJ) Special Issue on CALL* (8), 262-273.
- Küçükbara, M. F. & Ünal, M., & Sezer, T. (2024). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin yapay zekâyâ ilişkin görüşleri. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 17-28. <https://doi.org/10.55008/te-ad.1431142>
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Sage Publications.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Pegem Akademi.
- Sarıkaya, B. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının dijital okuryazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 12(62), 1098-1107. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3122>
- Sarıkaya, B., & Kavan, N. (2024). Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâyâ yönelik tutumlarının incelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 191-203. <https://doi.org/10.55605/ejedus.1550010>
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama*. E. Dinç (Çev. Ed.), Pegem Akademi.
- Turan, T., Turan, G., & Küçüksille, E. (2022). Yapay zekâ etiği: Toplum üzerine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 292-299. <https://doi.org/10.29048/makufebed.1058538>
- Yaşaroğlu, C. (2018). Öğretmenlik mesleğinin geleceği üzerine bir öngörü denemesi. *Akademik Matbuat*, 2(1), 16-29.
- Yeşilyurt, S., Dündar, R., & Aydın, M. (2024). Sosyal bilgiler eğitimi alanında lisansüstü eğitimini sürdüren öğrencilerin yapay zekâ hakkındaki görüşleri. *Asya Studies-Academic Social Studies*, 8(27), 1-14.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Zileli, E. (2023). Chatgpt example in learning turkish as a foreign language. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 42-51. <https://doi.org/10.47770/ukmead.1296013>

Extended Abstract

Contemporary advancements in technology serve as a catalyst for significant transformations and innovations in the field of education. Among the most prominent elements of this evolution is the growing incorporation of artificial intelligence technologies into educational processes.

The effects of artificial intelligence technologies in education are often discussed within the framework of opportunities and risks; however, their contributions and applications in the context of Turkish language education require a more focused examination. In disciplines such as Turkish language education, the innovations offered by artificial intelligence significantly contribute to both the individualization of language teaching and the digital transformation of broader educational policies. For this reason, this study was conducted to explore the perspectives of prospective Turkish language teachers regarding artificial intelligence technologies.

The study was designed as a phenomenological pattern, one of the qualitative research designs. The study group consists of 22 third-year students enrolled in the Turkish Language Teaching Program at Zonguldak Bülent Ecevit University's Ereğli Faculty of Education. In this study, a semi-structured interview form was used as the data collection tool. The data collected within the scope of the research were analyzed using content analysis.

The findings regarding the perspectives of prospective Turkish language teachers on artificial intelligence technologies were categorized into two themes: "Potential Advantages" and "Possible Challenges." The theme of Potential Advantages was further divided into two categories: "Efficiency and Accessibility" and "Innovation and Enriched Experiences." The theme of Possible Challenges was divided into two categories: "Individual Risks" and "Social and Ethical Concerns." Overall, when the total frequencies are evaluated, it is observed that potential advantages ($f=25$) outweigh possible challenges ($f=24$) by a margin of one unit. The views on the use of artificial intelligence in education were grouped under two themes: "Perspectives Supporting Its Use" and "Perspectives Supporting Partial Use." In the overall analysis ($f=36$), it is observed that the positive effects of artificial intelligence in education (such as being engaging and attention-grabbing, entertaining, enhancing retention in learning, and saving time) are emphasized more frequently compared to its potential limitations and concerns. The perspectives of prospective Turkish language teachers on artificial intelligence technologies in the context of the future of the teaching profession were categorized into three main groups: Professional Threats of Artificial Intelligence, Benefits of Artificial Intelligence in Education, and Incompatibility of Artificial Intelligence with the Teaching Profession. Among the participants, the most

prominent concern under the category of professional threats is the “elimination of teachers” (f=10), while the benefits category includes a limited number of views, such as individualized programs and freedom of time and space. In the category of incompatibility with the teaching profession, the view that “teaching is a profession that touches the heart” (f=6) stands out.

The results of the study are as follows: Considering the balanced presence of both positive and negative evaluations regarding artificial intelligence technologies, it has been concluded that the individual and societal impacts of these technologies need to be better understood. The perception of AI technologies by the participants as both an opportunity and a risk highlight the importance of fostering an informed and critical perspective towards these technologies. The positive and critical perspectives of prospective Turkish language teachers on the use of artificial intelligence in education indicate that, alongside the opportunities offered by these technologies, their pedagogical and socio-economic risks must also be considered. This underscores the need for a balanced and conscious use of AI in education, requiring a comprehensive approach that not only leverages technological innovations but also mitigates potential negative impacts. Despite the increasing role of artificial intelligence in education, it is evident that the emotional, social, and value-transmitting roles of teachers cannot be replaced by AI. On the contrary, these roles may become even more pronounced alongside the use of AI. Therefore, in the context of the future of the teaching profession, technology should be regarded not as a threat but as a supportive tool.

This study demonstrates that prospective Turkish language teachers evaluate artificial intelligence technologies in a balanced manner, recognizing both their opportunities and risks. Participants perceive AI as a tool that facilitates access to information and supports learning processes while emphasizing that it cannot replace the fundamental human dimensions of teaching, such as emotional connection, social interaction, and value transmission. The findings highlight the need to integrate AI into educational processes in a balanced and conscious way, leveraging the advantages of technological innovations while carefully managing potential risks. In the context of the future of the teaching profession, it is emphasized that technology should be regarded not as a threat but as a complementary tool that supports a human-centered approach to education.